

Maria Gabryś*

**TRADYCYJNE I NOWE PRODUKTY
BANKOWE DLA INWESTORÓW
W OCHRONIE ŚRODOWISKA**

**TRADITIONAL AND NEW BANKING
PRODUCTS FOR ENVIRONMENTAL INVESTORS**

Summary

Globalisation processes, significant capital flow freedom, disappearance of business activity borders and increasing competition, on the one hand, and penetration of technical achievements to the financial service sector, on the other hand, are key factors which have contributed to changes in banks' offer in the world in recent years. The introduction of new services as well as the modernisation of traditional services substantially influence the operation of banks. The organisation of banking activities and contemporary bank management methods are subject to transformation. Thus, at present, banks focus not on developing and delivering products, but on researching the market and their present and prospect customers' needs, forecasting market trends, creating products satisfactory to customers in a relevant place and time, implementing such products and controlling their market life.

Economic situation allows banks for searching new sources for customer finance. This causes that they are eager to support, through their banking services, actions aiming at the development of environmental industry and services, as well as the market of products and services relating to environment protection.

The purpose of this article is to present the offer of standard and innovative banking products used to finance environmental investments. The thesis is that banks activeness increases, which is reflected by an innovative market offer addressed to environmental investors, as well as a need to develop such

* mgr, Studium Doktoranckie Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie.

an offer because of the attractiveness of the environmental sector as a market of investors, large demand for finance, and necessary finance combinations for projects financed with EU funds. Without banks, especially at a project prefinance stage, no EU funds could be absorbed in 2007-2013.

This article is composed of three parts. The first part describes the impact of environmental investments on the modification and establishment of modern banking products for investors' purposes. The second part presents typical banking products used to provide environmental services, including especially the role of Bank Gospodarstwa Krajowego and Bank Ochrony srodowiska SA. The third part makes an attempt to define trends in the establishment of modern products by banks given the existing demand for protective project finance.

1. Uwagi wstępne

Procesy globalizacyjne, znaczna swoboda przepływu kapitału, zanikanie granic dla prowadzonej działalności gospodarczej oraz rosnąca konkurencja z jednej strony, a z drugiej przenikanie osiągnięć techniki do sektora usług finansowych - to podstawowe czynniki, które w ostatnich latach doprowadziły do zmian w ofercie banków na świecie. Wprowadzanie nowych usług, jak też unowocześnianie usług tradycyjnych, ma poważny wpływ na funkcjonowanie banku. Przeobrażeniom ulega organizacja działalności bankowej i sposób, w jaki zarządzany jest współczesny bank. Zatem współcześnie banki koncentrują się nie na wyprodukowaniu i dostarczeniu produktów, ale na badaniu rynku i potrzeb klientów aktualnych i potencjalnych, prognozowaniu trendów na rynku, kreowaniu produktów odpowiadających klientom we właściwym miejscu i czasie, wdrażaniu ich i kontrolowaniu ich życia rynkowego.

Koniunktura gospodarcza wyzwala w bankach poszukiwanie nowych źródeł finansowania klientów. Powoduje to, że chętnie angażują się we wspieranie – poprzez świadczenie usług bankowych – działań służących rozwojowi przemysłu i usług w zakresie ochrony środowiska, a także rozwojowi rynku produktów i usług związanych z ekologią.

Celem tego artykułu jest prezentacja oferty standardowych i innowacyjnych produktów bankowych w finansowaniu inwestycji proekologicznych. Tezą pracy jest coraz większa aktywność banków, znajdująca odzwierciedlenie w kształtowaniu innowacyjnej oferty rynkowej, skierowanej do inwestorów w ochronie środowiska, jak również konieczność jej zwiększenia z uwagi na: atrakcyjność sektora ochrony środowiska jako rynku inwestorów, duże zapotrzebowanie na finansowanie, oraz niezbędne montaż finansowania projektów współfinansowanych z funduszy Unii Europejskiej. Bez udziału banków, zwłaszcza na etapie prefinansowania projektów, nie jest możliwa absorpcja funduszy Unii Europejskiej w okresie 2007-2013.

Niniejszy artykuł składa się z trzech części. W części pierwszej omówiono wpływ inwestycji proekologicznych na modyfikowanie i tworzenie nowoczesnych produktów bankowych dla potrzeb inwestorów. W części drugiej zaprezentowano typowe produkty bankowe wykorzystywane w realizacji zadań z zakresu ochrony środowiska, ze szczególnym podkreśleniem roli Banku Gospodarstwa Krajowego i Banku Ochrony Środowiska SA. W części trzeciej podjęto próbę określenia tendencji w tworzeniu przez banki nowoczesnych produktów wobec zgłaszanego zapotrzebowania na finansowanie projektów ochronnych.

2. Ochrona środowiska determinantą rozwoju oferty produktów bankowych

Na początku XXI wieku przed społeczeństwami stoi w dalszym ciągu wiele nierozwiązanych problemów, wyzwań i zagrożeń o charakterze globalnym, regionalnym i lokalnym. Intensywna działalność gospodarcza człowieka łączy się nierozdzielnie z zagrożeniami dla środowiska naturalnego. W większości przypadków realizacja celów wzrostu gospodarczego wywołuje przekroczenie tzw. barier przyrodniczych, rozumianych jako taki mierzalny poziom wpływu na dany ekosystem, podczas którego zachwiana zostaje jego równowaga (homeostaza), a ta z kolei stanowi realne zagrożenie dla zdrowia i życia wszystkich gatunków – w tym także człowieka [red. Lenart 2000, s. 90].

Podstawowe problemy ekologiczne wymagają ustawicznego rozwiązywania przez właściwe zarządzanie na różnych szczeblach odpowiedzialności. Złagodzenie zagrożeń ekologicznych i zachowanie kapitału naturalnego, również dla przyszłych pokoleń, jest możliwe tylko przez skoordynowane i wielokierunkowe działania na rzecz ochrony środowiska i promocji rozwoju zrównoważonego przez organizacje międzynarodowe, ośrodki naukowe, instytucje rządowe i samorządowe, inne instytucje publiczne, grupy społeczne, przedsiębiorców i gospodarstwa domowe oraz poszczególne osoby [Paczuski 2008, s. 56-59].

W ostatnich latach na rynku inwestycji ekologicznych notowane jest pewne ożywienie, na co wciąż niewielki, choć rosnący, wpływ mają projekty inwestycyjne realizowane przy udziale środków Unii Europejskiej. Unia Europejska do finansowania swej polityki regionalnej i polityki spójności, mającej na celu osiągnięcie spójności gospodarczej i społecznej na całym swym terenie, wykorzystuje tzw. fundusze strukturalne oraz Fundusz Spójności, których zadaniem jest wspieranie restrukturyzacji i modernizacji gospodarek krajów członkowskich. Fundusze te tworzą dużą gamę możliwych ścieżek finansowania działań w różnych dziedzinach gospodarki oraz wspierania rozwoju społecznego.

Członkostwo w Unii Europejskiej to nadzieja na istotne zwiększenie inwestycji w ochronie środowiska w Polsce. Dlatego też jednym z największych wy-

zwań, jakie stoją obecnie przed systemem finansowania ochrony środowiska jest absorpcja środków z unijnych funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności. Fundusze unijne wymagają jednak wkładu własnego, pochodzącego z krajowych źródeł. Cały wysiłek i starania zmierzają więc do wygospodarowania środków na pokrycie polskiego wkładu finansowego dla poszczególnych inwestycji. W związku z tym niezbędne jest stworzenie maksymalnej koordynacji wszystkich beneficjentów unijnej pomocy oraz instytucji, które zapewnią ze strony krajowej niezbędne środki finansowe. Pozytywne zmiany w tym zakresie mogą przyczynić się do pełniejszego i bardziej efektywnego wykorzystania potencjału, jakim dysponuje sektor bankowy na rzecz wspierania absorpcji środków Unii Europejskiej. Jednak wobec słabej kondycji finansowej polskich przedsiębiorstw i jednostek samorządu terytorialnego oraz konieczności dużego ograniczania wydatków ze środków budżetowych, Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz wojewódzkie fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej ciągle stanowiąc będą najpoważniejsze źródło finansowania ochrony środowiska w Polsce.

Podmioty gospodarcze, dostrzegając możliwość dofinansowania z funduszy unijnych, coraz chętniej angażują się w inwestycje proekologiczne i w poszukiwaniu brakujących środków własnych na ich realizację najczęściej zwracają się do banków. Banki nadal cieszą się dużym zaufaniem społecznym. Tylko one mogą gwarantować bezpieczeństwo systemu absorpcji środków unijnych.

Banki również wykazują zainteresowanie inwestycjami w zakresie ochrony środowiska, bowiem dzięki współpracy z funduszami ochrony środowiska i gospodarki wodnej rozszerzają swoją ofertę kredytową o preferencyjne kredyty proekologiczne oraz nawiązują współpracę z podmiotami, angażującymi swoje środki finansowe w ochronie środowiska (fundacje, międzynarodowe instytucje finansowe).

Banki przestały być już jedynie dostawcą zamówionej przez klienta typowej usługi finansowej - stają się partnerem finansowym klienta i traktują jego potrzeby jako wspólne wyzwanie. Chociaż ich rola we wspieraniu absorpcji środków Unii Europejskiej bardzo często sprowadzana jest tylko do finansowania, to jednak kompleksowa oferta w tym zakresie -uwzględniając specyfikę inwestycji proekologicznych - zawiera takie produkty i usługi, jak: prowadzenie działalności informacyjnej klientów oraz potencjalnych klientów, prowadzenie doradztwa dla klientów, zakładanie i prowadzenie rachunków, wystawianie promes kredytowych, udzielanie kredytów (głównie inwestycyjnych), udzielanie gwarancji. Ponadto oferta banku może być wzbogacona o inne produkty finansowe (np. leasing), a także produkty ubezpieczeniowe (bankassurance). Na szczególne podkreślenie zasługuje tu zaangażowanie banków w zakresie działalności informacyjnej – zarówno tej o charakterze ogólnym, jak też tej ukierunkowanej, a więc informacji o działaniu sterującym zachowaniami poten-

cyjnych beneficjentów środków unijnych. Siła oddziaływania banków na rzecz wspierania absorpcji środków Unii Europejskiej wynika nie tylko z ich bogatej oferty. Jest ona w istotny sposób wzmacniana także przez znaczące zasoby kadrowe i organizacyjne sektora bankowego, umożliwiające szeroki zakres kontaktu ze wszystkimi rodzajami podmiotów, zainteresowanych uzyskaniem wsparcia unijnego dla podejmowanych przedsięwzięć. Do tych zasobów należy zaliczyć: placówki bankowe, wyspecjalizowane komórki w centralach i oddziałach, wyszkolonych pracowników do działalności informacyjnej, operacyjnej i doradczej, zewnętrzną działalność informacyjną, taką jak: materiały bankowe i publikacje ogólnodostępne (prasa, wydawnictwa książkowe, radio, TV, informacja internetowa, infolinie telefoniczne itp.), działalność Związku Banków Polskich w zakresie informacji, edukacji i monitoringu, a także organizowanie i koordynowanie procesu angażowania banków.

Doświadczenie lat poprzednich pozwala bankom osiągnąć również lepsze przygotowanie do finansowania projektów w nowej perspektywie. Banki są gotowe do pomocy przedsiębiorcom w wykorzystywaniu środków z Unii Europejskiej i czekają na szybkie uruchomienie kolejnych programów pomocowych.

3. Charakterystyka standardowych proekologicznych produktów bankowych

Banki są instytucjami finansowymi, których głównym celem działalności jest oferowanie produktów i usług bankowych oraz innych instrumentów finansowych, które obarczone są ryzykiem, a zatem celem działalności bankowej jest kupno i sprzedaż ryzyka oraz zarządzanie tym ryzykiem w dążeniu do generowania wyniku finansowego oraz wzrostu wartości banku [red. Zaleska 2007, s. 26]. Dla swoich klientów banki są przedsiębiorstwami świadczącymi odpłatnie usługi polegające na: lokowaniu środków pieniężnych, finansowaniu potrzeb inwestycyjnych i konsumpcyjnych, dokonywaniu płatności i transferów, inwestowaniu na rynku kapitałowym itp.

W XX wieku w krajach najwyżej rozwiniętych upowszechniły się kompleksowe operacje, w ramach których bank równocześnie udziela porad, przyjmuje rozmaite typy depozytów, udziela różnych kredytów i dokonuje własnych inwestycji (np. w ramach realizacji kompleksowych planów zagospodarowania terenu). Rosnąca kompleksowość operacji bankowych sprawia, że coraz trudniej jest takie operacje przygotować, niełatwe jest także zbadanie ich opłacalności. Dlatego też niezbędne stało się wydzielenie z nich prostych segmentów, zwanych produktami bankowymi. Ma to zasadnicze znaczenie dla analizy opłacalności działań banku i dla pozyskania klientów.

Produktem bankowym nazywamy jednolity, wyraźnie wyodrębniony pod względem formalnym i cenowym, składnik oferty bankowej [Dobosiewicz

2005, s.36]. Duże banki zwykle oferują kilkaset produktów bankowych, z czego kilkanaście ma znaczenie dominujące i zapewnia ponad 90% dochodów banku. Opłacalność każdego z tych istotnych produktów jest starannie przez banki analizowana, przygotowywana jest także strategia marketingu każdego z nich.

Produkty bankowe dzieli się na kilka podstawowych grup: produkty kredytowe, produkty depozytowe, produkty parabankowe, produkty rozliczeniowe i inne.

Rynek usług i produktów finansowych rozwija się dynamicznie i wciąż wykazuje tendencje wzrostowe. Składa się na to wiele przyczyn: wejście Polski do Unii Europejskiej, dobra koniunktura w gospodarce, konkurencja, malejące marże. Wszystko to sprawia, że wzrasta zapotrzebowanie na produkty i usługi bankowe. Szeroka oferta produktowa i obecne możliwości technologiczne banków pozwalają na dopasowanie oferty do potrzeb i oczekiwań każdego klienta. Umożliwia to bankom wyjście poza obsługę pakietową i zaproponowanie klientom to, czego potrzebują w danym czasie, zaczynając od prowadzenia rachunku bieżącego, poprzez finansowanie, a kończąc na produktach inwestycyjnych, bankassurance, czy zarządzaniu płynnością.

Realizacja inwestycji, w tym inwestycji w ochronie środowiska, najczęściej wiąże się z koniecznością angażowania środków zewnętrznych. Poszukiwanie najtańszych źródeł finansowania prowadzi zwykle od dotacji, poprzez preferencyjne kredyty i pożyczki, aż do komercyjnych środków, pochodzących z kredytów bankowych. Banki udzielają kredytów na realizację projektów związanych z ochroną środowiska: ze środków powierzonych, ze środków własnych z dopłatą do oprocentowania przez instytucje zewnętrzne (np. AR i MR, EFRWP – Counterpart Fund – przyznawany najczęściej na wcześniej ustalonych warunkach [Famielec 2005, s.68], gdzie prowizja banku jest ceną za administrowanie przekazanymi środkami), ze środków własnych - zwykle na zasadach komercyjnych, gdzie projekty rozpatrywane są na równi z innymi możliwościami inwestycyjnymi banku [Górka, Poskrobko, Radecki 2001, s. 180].

Poza środkami własnymi czy międzynarodowymi mechanizmami finansowania określonych działań do dyspozycji przedsiębiorstw zamierzających realizować projekty związane z wykorzystaniem energii, energetyką i ochroną środowiska pozostają różne formy kredytów bankowych lub leasing.

Banki udzielają kredytów na sfinansowanie inwestycji o charakterze proekologicznym lub zapobiegającym degradacji środowiska. W dużej części są to kredyty komercyjne, aczkolwiek coraz więcej inwestycji realizowanych jest z wykorzystaniem środków, które zostają częściowo umarzone po zrealizowaniu inwestycji lub charakteryzują się niskim oprocentowaniem wynikającym z dopłat ze źródeł zewnętrznych przy udziale środków budżetowych.

Baki współfinansują projekty inwestycyjne z udziałem środków Unii Europejskiej, realizowane między innymi przez przedsiębiorstwa, jak też jednostki samorządu terytorialnego. Ich tradycyjna oferta kredytowa dotyczy: kredytów inwestycyjnych w celu uzupełnienia wymaganego wkładu własnego inwestorów, kredytów pomostowych oraz poręczeń zabezpieczenia kredytów bankowych.

Kredyty inwestycyjne, udzielane przez banki na sfinansowanie własnego wkładu, to kredyty długoterminowe (od 1 roku do 10 lat), w przypadku których często stosowana jest karencja w spłacie rat kapitałowych. Mogą stanowić nawet do 90% kosztów przedsięwzięcia. Kredyt inwestycyjny przeznaczony jest na finansowanie realizowanych przez kredytobiorcę przedsięwzięć, których celem jest powiększenie wartości majątku trwałego (np. zakup środków trwałych, takich jak samochody, maszyny, urządzenia) oraz zakup, budowę, rozbudowę i modernizację obiektów związanych z działalnością gospodarczą. Zabezpieczeniem kredytu jest przeważnie wpis do hipoteki nieruchomości lub też blokada na rachunku bankowym, weksel in blanco, cesja wierzytelności. Kredytodawca zastrzega sobie prawo do kontrolowania wykorzystywanych środków z kredytu inwestycyjnego w ustalonych odstępach czasowych. Kredyt inwestycyjny dzielony jest na tzw. transze (raty), a wypłata kolejnych transz jest uzależniona od wykorzystania poprzednich, zgodnie z planem inwestycyjnym.

Kredyty pomostowe przeznaczone są na finansowanie projektów, na rzecz których przyznano dotację ze środków unijnych. Kredyt jest skierowany do klientów dysponujących pełnym udziałem własnym, wymaganym przez instytucje wdrażające, dlatego jego wysokość nie przekracza wartości przyznanej dotacji. Przeznaczony jest na finansowanie kosztów kwalifikowanych inwestycji w okresie realizacji i jest spłacany środkami z dotacji po zakończeniu inwestycji. Zatem beneficjent dotacji w ciągu trwania inwestycji ponosi koszty, których zwrot jest odroczony w terminie. Równocześnie ma on obowiązek zachowania płynności finansowej projektu i własnej działalności. Przed wydaniem promesy kredytowej bank dokonuje wstępnej oceny wiarygodności finansowej wnioskodawcy oraz przedkładanego przez niego projektu. Przyznanie kredytu pomostowego bank uzależnia w promesie kredytowej od podpisania przez wnioskodawcę umowy o dotację, a należność kredytową w umowie kredytu zabezpiecza cesją praw z umowy o dotację, często uzupełnioną dodatkowym zabezpieczeniem ustanowionym na majątku wnioskodawcy. Kredyty pomostowe charakteryzują się zwykle daleko idącą elastycznością polegającą - przy braku możliwości zdefiniowania daty wypłaty dotacji - na umożliwieniu realizatorowi projektu spłaty kredytu w późniejszym terminie, jak również spłaty jednorazowej albo w ratach.

Dla podmiotów, które nie dysponują majątkiem własnym, naprzeciw wychodzi Fundusz Poręczeń Unijnych, obsługiwany przez Bank Gospodarstwa

Krajowego[Ustawa 2004]. Poręczenia i gwarancje udzielane są wykonawcy przedsięwzięcia będącego beneficjentem środków unijnych na zabezpieczenie kredytu bankowego lub emisji obligacji finansujących wkład własny oraz nakłady podlegające refinansowaniu z Unii Europejskiej. Poręczenia i gwarancje udzielane są także przedsiębiorcom, którzy uczestniczą w realizacji przedsięwzięcia współfinansowanego z UE, jako wykonawcy i podwykonawcy zawartych umów (np. firmom budowlanym i projektowym).

Z pomocy Funduszu Poręczeń Unijnych mogą korzystać wszystkie podmioty, realizujące przedsięwzięcia z udziałem środków unijnych. Dzięki uzyskaniu poręczenia otrzymują one dostęp do finansowania projektów przy braku wystarczających zabezpieczeń oraz możliwość ustanowienia wiarygodnego i pewnego zabezpieczenia do 80% wartości kredytu. Uzyskują więc dostęp do kredytowania, pomimo krótkiej historii kredytowej i posiadania aktywów o małej wartości, nieakceptowanych jako wiarygodne zabezpieczenie kredytu.

Poza wymienionymi produktami sektora finansowego na rynku dostępne są również instrumenty wspomagające realizację projektów unijnych, do których należą między innymi: instrumenty zabezpieczające przed ryzykiem kursowym, gwarancja dobrego wykonania kontraktu, gwarancja zwrotu zaliczki, jak również wyodrębnione rachunki na realizację projektu.

Ze względu na swoją specyfikę i przeznaczenie dla projektów proekologicznych istotne są takie banki jak: Bank Gospodarstwa Krajowego i Bank Ochrony Środowiska SA, które przy finansowaniu projektów wielkiej skali (na setki milionów złotych), poza ewentualnymi środkami unijnymi, oferują kredyty konsorcjalne, negocjowane indywidualnie. Mniejsze przedsięwzięcia, takie jak termomodernizacja, czy inne działania podnoszące efektywność energetyczną bywają ujęte w specjalistycznych produktach bankowych.

Pożyczki, udzielane przedsiębiorcom przez Bank Gospodarstwa Krajowego, mają premiować postawy proinnowacyjne. Przedsiębiorca, który zechce rozwijać swoją firmę, modernizować produkcję lub dostosowywać poziom świadczonych usług do najwyższych światowych standardów, może ubiegać się o kredyt technologiczny (inwestycyjny) z Funduszu Kredytu Technologicznego. Kredyt udzielany jest na okres 6 lat z możliwością karencji w spłacie kapitału kredytu do 12 miesięcy, a jego maksymalna kwota wynosi 2 mln euro. Bank umarza do 50% kwoty wykorzystanego kapitału technologicznego, w wysokości 20% rocznie. Kwota umorzenia jest pomocą publiczną udzieloną przedsiębiorcy i dlatego kredytobiorca korzystający z umorzenia części kredytu technologicznego zobowiązany jest do prowadzenia działalności gospodarczej, związanej z inwestycją nim finansowaną jeszcze przez okres 5 lat od dnia zakończenia tej inwestycji. Przedsiębiorca musi sam sfinansować jedną czwartą wartości inwestycji. Udział ten nie może być finansowany wcześniej udzieloną pomocą publiczną.

Bank Gospodarstwa Krajowego prowadzi także Fundusz Termomodernizacyjny, którego podstawowym zadaniem jest pomoc finansowa dla inwestorów realizujących przedsięwzięcia termomodernizacyjne przy pomocy kredytów zaciąganych w bankach komercyjnych. Pomoc ta zwana premią termomodernizacyjną stanowi źródło spłaty 25% zaciągniętego kredytu na wskazane przedsięwzięcia. By móc uzyskać premię termomodernizacyjną należy spełnić określone warunki.

Szeroką ofertę finansowania różnorodnych projektów proekologicznych oferuje również Bank Ochrony Środowiska, od lat koncentrujący się na takiej właśnie działalności. Poza kredytem termomodernizacyjnym i kredytem na zakup lub montaż wyrobów służących ochronie środowiska przeznaczonym dla wszystkich ubiegających się, proponuje całą gamę form kredytowania przedsięwzięć na rzecz ochrony środowiska. Wśród nich znajdują się kredyty dla firm realizujących inwestycje w formule trzeciej strony (np. korzystając z ESCO) w celu realizacji przedsięwzięć proekologicznych, służących do uzyskania oszczędności energii elektrycznej, energii cieplnej, zużycia wody lub z tytułu zmniejszenia opłat za gospodarcze korzystanie ze środowiska oraz służących składowaniu lub zagospodarowywaniu odpadów, oczyszczaniu ścieków lub uzdatnianiu wody, których efekty ekologiczne w wyrazie finansowym zapewniają spłatę kredytu. O kredyt mogą ubiegać się przedsiębiorcy firmy ESCO (energy saving company), wprowadzający nową technologię na obiektach swojego zleceniodawcy. Kredytu udziela się w złotych i może on sięgnąć 80% kosztów wykonania zadania. Okres kredytowania wynosi do 10 lat, a karencja w spłacie trwa nie dłużej niż pół roku od zakończenia zadania.

Ze środków Fundacji "Polska Wieś 2000" im. Macieja Rataja pochodzą środki na kredyty na instalacje gazowe w wiejskich obiektach użyteczności publicznej. O kredyt mogą ubiegać się gminy, które zamierzają zbudować lub zmodernizować urządzenia grzewcze, zasilane gazem lub olejem w wiejskich szkołach, ośrodkach zdrowia, remizach itp. Kredyt może wynieść maksymalnie 40 tys. zł i nie może przekroczyć 50% wartości kosztorysowej zadania. Okres kredytowania to 24 miesiące.

Ponadto BOŚ współpracuje z wojewódzkimi funduszami ochrony środowiska i gospodarki wodnej w zakresie kredytowania przedsięwzięć proekologicznych. Oferta uzależniona jest od województwa i dotyczy tak finansowania projektów energooszczędnych, jak i np. zakupu sadzonek roślin, przeznaczanych na biomasę.

Dla przedsiębiorców i samorządów przygotowano też Europejską Ofertę BOŚ. W jej ramach bank pomaga podmiotom zainteresowanym uzyskaniem dotacji ze środków pomocowych w ramach Funduszu Spójności i funduszy strukturalnych oraz inicjatyw Unii Europejskiej. Ze środków pomocowych mogą być finansowane zarówno inwestycje, jak i usługi doradcze, pomoc techniczna,

projekty badawcze i projekty prowadzące do rozwoju rynku pracy. Oferta europejska polega na udzieleniu kredytu pomostowego na pokrycie kwalifikowanych kosztów inwestycji refundowanych z funduszy unijnych lub kredytu uzupełniającego na pokrycie części kosztów, które nie zostaną zakwalifikowane do finansowania ze środków Unii Europejskiej.

Inne banki proponują najczęściej bardziej ogólne formy kredytowania przedsięwzięć, kredyty termomodernizacyjne oraz kredyty związane z pozyskiwaniem środków unijnych. Przykładem takiego produktu może być oferta Kredyt Banku o nazwie Inwestycja z Unią Europejską, czy BRE Banku pod nazwą BRE-UNIA.

4. Tendencje w kształtowaniu nowoczesnej oferty usług bankowych w ochronie środowiska

W XXI wieku banki są głównymi animatorami wysoko rozwiniętych rynków finansowych, pomimo iż niektóre z nich rozszerzyły swoją działalność na obszary wykraczające poza tradycyjne funkcje. Rola banków w systemach finansowych znacząco się zmieniła. Podział rynków finansowych wymusił na bankach konieczność zarządzania nowymi rodzajami ryzyka, związanymi z dezintegracją usług pośrednictwa, innowacjami i ostrzejszą konkurencją wynikającą z globalizacji.

Współczesny bank musi odnaleźć swoje miejsce w gospodarce nowej ery (tj. w gospodarce opartej na wiedzy i informacji, zwanej też gospodarką sieciową). Oznacza to, że staje przed koniecznością ponownego zdefiniowania dotychczasowej roli. Przejawami zmieniającej się jego roli są: przeobrażenie się ofert rynkowych banków, zmodyfikowane oraz zupełnie nowe sposoby obsługi klientów, nowe w nauce i praktyce myślenie na temat aktywności bankowej [Korenik 2006, s. 15-16].

Zachodzące w bankowości rewolucyjne zmiany kształtują nowy obraz oferentów i świadczonych przez nich usług bankowych. Daje się już zauważyć eksplozję nowych rodzajów usług finansowych. Wiele z nich jest skomplikowanych, inne stopniowo się komplikują. Innowacjom podlegają także niektóre usługi tradycyjne, od dawna znane w bankowości.

Rozwój bankowości globalnej i pozostałych rynków finansowych spowodował silniejszą ekspozycję inwestorów i kredytobiorców na ryzyko walutowe, rynkowe i stopy procentowej. Coraz atrakcyjniejszą formą inwestycji stały się instrumenty pochodne oraz sekurytyzacja.

Instrumenty pochodne mogą stanowić zabezpieczenie przed ryzykiem finansowym i są powszechnie stosowane jako narzędzie zarządzania nim, zwiększające rentowność i wartość dodaną dla akcjonariuszy. Pomagają także bankowi w spełnieniu wymogów Umowy Kapitałowej oraz uniknięciu obciążeń

parapodatkowych, wynikających z wymagań dotyczących rezerw oraz ubezpieczenia depozytów [Heffernan 2007 s. 54].

Sekurytyzacja zaliczana jest do jednych z najbardziej znaczących innowacji międzynarodowych rynków finansowych, ponieważ jest praktyczną odpowiedzią na zmieniające się zapotrzebowanie, na zdywersyfikowane źródła pozyskiwania kapitału. Według obecnie przyjętych metodologii sekurytyzacją określa się proces, podczas którego najczęściej zdywersyfikowana pula aktywów finansowych wraz z generowanymi przez nie strumieniami gotówkowymi zostaje wyizolowana z bilansu banku czy przedsiębiorstwa, zabezpieczona dzięki wewnętrznym lub zewnętrznym technikom, prawnie usamodzielniona w tzw. spółce specjalnego przeznaczenia (Special Purpose Vehicle, SPV), która następnie refinansuje zakupioną pulę aktywów przez emisję papierów wartościowych na krajowych i (lub) międzynarodowych rynkach finansowych [Reksa 2004].

Jednym z najbardziej elastycznych i nowoczesnych instrumentów inwestycyjnych są produkty strukturyzowane. Są one tworzone przez największe banki inwestycyjne świata, jak i przez instytucje o lokalnym zasięgu. Instrumenty te ciągle zyskują na znaczeniu. Produkty strukturyzowane są ciekawą alternatywą dla funduszy inwestycyjnych i lokat bankowych. Potencjalny zysk, który jest wolny od podatku, dodatkowo podnosi atrakcyjność tej formy inwestycji. Inwestycje strukturyzowane oferowane są w kilku formach: lokaty strukturyzowanej, obligacji/certyfikatu strukturyzowanego, polisy ubezpieczeniowej, bezpośredniego kontraktu opcyjnego.

Popularnymi tematami inwestycyjnymi na rynku struktur są obecnie surowce (energia, rolnictwo, metale itp.), fundusze hedge, nieruchomości (mieszkalne i komercyjne), akcje w rynkach wschodzących, waluty, stopy procentowe, inflacja, strategie tradingowe, oraz hybrydy [Szubański 2008]. O zainteresowaniu tymi produktami może świadczyć fakt, że na rynku niemieckim dziennie pojawia się ich nawet klika tysięcy. W Polsce, w rekordowym pod tym względem marcu, zaoferowano ich zaledwie 30. W tabeli 1 zaprezentowano produkty strukturyzowane wybranych banków w Polsce, czas trwania inwestycji i stopę zwrotu.

Tabela 1. Stopa zwrotu z produktów strukturyzowanych, które zapadły w ostatnim roku w %

Nazwa banku	Nazwa produktu	Data rozpoczęcia	Data zakończenia	Czas trwania	Waluta inwestycji	Stopa zwrotu (za okres trwania inwestycji)
PEKAO	Lokata strukturyzowana Indeks na zysk (Europe Real Estate Indeks FTEPRA).	28.10.2005	26.10.2007	2 lata	PLN	b.d
	Lokata strukturyzowana Indeks na zysk (Koszyk indeksów spółek ochrony zdrowia).	27.01.2006	25.01.2008	2 lata	PLN	b.d
	Lokata strukturyzowana Indeks na zysk (Koszyk indeksów spółek sektora paliwowego).	24.02.2006	22.02.2008	2 lata	PLN	b.d
	Lokata strukturyzowana Indeks na zysk (Koszyk indeksów spółek światowych).	b.d	b.d	b.d	PLN	b.d
CITI-BANK	Obligacja strukturyzowana, powiązana z indeksem CECE-EUR	13.02.2007	13.03.2008	1 rok*	PLN	12%
	Obligacja strukturyzowana, powiązana z indeksem Nikkei 225	31.05.2006	31.05.2007	1 rok*	USD	9,95%
	Obligacja strukturyzowana	04.05.2006	04.05.2007	1 rok*	EUR	9,25%
	Obligacja strukturyzowana	06.09.2005	06.09.2005	2 lata	USD	13,38%
BPH	Lokata XXL (strukturyzowany certyfikat depozytowy)	19.10.2006	19.04.2007	6 miesięcy	PLN	1,71 % - 1,96 %
	Lokata XXL (strukturyzowany certyfikat depozytowy)	19.10.2006	19.04.2007	6 miesięcy	USD	4,35 % - 5 %
BGŻ	Lokata inwestycyjna BGŻ (lokata)	25.10.2005	24.10.2007	2 lata	PLN	12,16%

Nazwa banku	Nazwa produktu	Data rozpoczęcia	Data zakończenia	Czas trwania	Waluta inwestycji	Stopa zwrotu (za okres trwania inwestycji)
ING	Złoty – bonus (lokata bankowa)	07.03.2006	07.03.2007	1 rok	PLN	4%
	Euro – bonus (lokata bankowa)	07.03.2006	07.03.2007	1 rok	EUR	2%
	Złoty – bonus (lokata bankowa)	14.03.2006	14.03.2007	1 rok	PLN	6%
	Euro – bonus (lokata bankowa)	14.03.2006	14.03.2007	1 rok	EUR	3%

Źródło: M. Kosowski, W. Solutions, P. Zielewski, Krótkie struktury dały niewielkie zyski, „Forbes” 2008, nr 5.

Na podstawie informacji przedstawionych w tabeli 1 można stwierdzić, że krótkoterminowe produkty strukturyzowane - niezależnie od tego czy opierały się na akcjach, walutach czy stopach procentowych - nie przyniosły zaskakujących zysków.

Załamanie na giełdach, rosnąca inflacja i widmo recesji w krajach rozwiniętych powoduje, że rośnie zapotrzebowanie na lokaty alternatywne, niezwiązane z rynkiem akcji i pozwalające zarabiać na spadkach. Instytucje finansowe wskazują na nowatorskie inwestycje połączone z „zielonymi” trendami modnymi na całym świecie: energią odnawialną, towarami rolnymi oraz wodą. Modny ma być art banking, czyli lokaty w sztukę. Natomiast najbardziej promowanym rozwiązaniem alternatywnym są obecnie inwestycje sektorowe, nastawione na czerpanie zysków z globalnego ocieplenia. Inwestowanie w zgodzie z naturą w fundusze SRI (ang. socially responsible investing) stało się faktem również w Polsce. Niedawno notyfikację uzyskały fundusze strukturyzowane Fortis Investments: Zielony Bonus i Hossa Plus. Na polskim rynku Fundusze takie oferuje już Credit Suisse. Również krajowe TFI chcą wykorzystać modę na SRI. BZ WBK AIB TFI tworzy fundusz Arka BZ WBK Energii FIO, który będzie między innymi inwestował w spółki powiązane z energią słoneczną, wiatrową czy biomasą. W modzie będą też tzw. neutralne strategie inwestycyjne, działające niezależnie od bieżącej koniunktury na giełdzie. Są to wyrafinowane strategie konstruowane przez banki inwestycyjne, w których korelacja z giełdą jest często bliska zera. Taką zdywersyfikowaną lokatę obejmującą wszystkie podstawowe rynki zaoferował BRE Bank. Należy pamiętać, że sytuacja na rynku jest trudno przewidywalna, dlatego najrozsądniej jest ograniczyć ryzyko poprzez dywersyfikację i zainwestować w produkty związane z różnymi rynkami i sektorami.

5. Uwagi końcowe

Ochrona środowiska jest jednym z poważniejszych problemów współczesnych społeczeństw, a jego rozwiązanie wymaga pogodzenia rozwoju cywilizacyjnego z koniecznością zachowania otaczającego nas środowiska w stanie zbliżonym do naturalnego. Jak pokazują doświadczenia, szczególnie ostatnich lat, międzynarodowy rynek finansowy jest skazany na ekologiczną presję w pozytywnym znaczeniu tego słowa. Dokonuje się proces adaptacji instytucji finansowych do oczekiwań społeczeństwa, które troszczy się o ochronę środowiska naturalnego. Ochrona środowiska staje się coraz częściej interesującym, także finansowo, przedsięwzięciem biznesowym. Liczne symptomy pozytywnego wpływu ochrony środowiska na funkcjonowanie instytucji finansowych zostały już zaobserwowane w wielu krajach. Polska jest coraz wyraźniej obecna w tym gronie. Powszechnie już głoszone są poglądy, że współczesny system finansowania ochrony środowiska naturalnego jest wtedy kompleksowy i spójny, kiedy uwzględnia także zaangażowanie komercyjnych instytucji finansowych. Banki są otwarte na świadczenie usług innowacyjnych. Oznacza to, że innowacje finansowe o charakterze produktowym (instrumentalnym), rynkowym i procesowym będą traktowane jako wyznaczniki kierunków rozwoju współczesnego rynku usług bankowych (finansowych).

Literatura

1. Burzyńska D., Fila J., *Finansowanie inwestycji ekologicznych w przedsiębiorstwie*, Difin, Warszawa 2007.
2. Chynał H., *Kredyty bankowe i inne formy finansowania*. Poradnik dla małych i średnich firm, Difin, Warszawa 2008.
3. Dobosiewicz Z., *Bankowość*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2005.
4. Grzywacz J., *Współpraca przedsiębiorstwa z bankiem*, Difin, Warszawa 2006.
5. Grzywacz J., *Podstawy bankowości. System bankowy. Kredyty i rozliczenia. Ryzyko i ocena banku. Marketing*, Difin, Warszawa 2006.
6. Heffernan S., *Nowoczesna bankowość*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2007.
7. Korenik D., *Innowacyjne usługi banku*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2006.
8. Kryk B., *Współodpowiedzialność sektora bankowego za ochronę środowiska [w:] Ekologiczny wymiar integracji z Unią Europejską*, Biblioteka Ekonomia i Środowisko 2000, nr 31.

9. Lenart W., *Rola konsultacji i negocjacji społecznych w procedurze uzgadniania inwestycji zmieniających środowisko*, Ministerstwo Środowiska EKO-KONSULT Gdańsk, Gdańsk 2000.
10. Paczuski R., *Ochrona środowiska. Zarys wykładu*, Oficyna Wydawnicza Branta, Bydgoszcz 2008.
11. Reksa Ł., *Sekurytyzacja wiarytelności na rynkach międzynarodowych [w]: „Bank i Kredyt” 2004, nr 2.*
12. *System finansowania ochrony środowiska w Polsce*, red. Famielec J., AE w Krakowie, Kraków 2005.
13. Szubański P., *Struktura dobra na wszystko [w:] Businessman.pl 2008, nr 5.*
14. Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004r. o Funduszu Poręczeń Unijnych Dz. U. 2004, nr 121, poz. 1262.
15. Ustawa z dnia 26 kwietnia 2007r. o zmianie ustawy Prawo ochrony środowiska oraz niektórych innych ustaw, Dz. U. 2007, nr 8, poz. 587.
16. Zaleska M., *Współczesna bankowość*, Difin, Warszawa 2007.
17. Żylicz T., *Ekonomia środowiska i zasobów naturalnych*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2004.